

Божидар Зечевић

Васкрс српског становништва

*Две основне стираније и четири темељна
принципа српског културног обрасца*

Иако сила победница у Великом рату, Србија је 1918. године изгубила свој државно-правни континуитет и престала да постоји као самостална држава; „са стварањем Југославије српско име избачено је из државног назива; српска народност није признана приликом пописа становништва“¹. За љубав туђина и браће која то нису била, Србија се 1918. самопоништила и то самопоништавање траје читав један век. Протеже се до данашњег дана у стотину суксесивних форми и добија све болеснија обележја. Изгледа да ово самопоништавање и самоунижавање није плод свесне српске одлуке и жртве коју је Србија лако мислено положила пред једном обманом, него је много озбиљније и припада оним затомљеним подручјима етнопсихологије Срба, које би тек требало истраживати². Чини се да данашњи српски национални мазохизам

није само исход истрајног разарања народне душе и безочне трговине националним интересима за новац и привилегије, него је то нешто дубље, нешто што сеже у архетип својствен не само Србима него и њиховој истокрвној и истоверној Браћи, о чему обилато научава историја.

Али нисмо се овде окупили да би истраживали анамнезу ове болести.

Сабрали смо се овде³ да кажемо да српска култура мора да се врати *националном становништву* које је напуштено после 1918. и замењено змијским јајетом *југословенства*, чијом је жртвом био готово сваки српски дух, па и овај, који потписује ове редове. Питање је, такође, да ли је српско становниште и пре 1918. већ било захваћено југословенским вирусом и колико су најбољи српски умови те епохе здушно учествовали у стварању несрпског, илузорног, у *крањој линији* и

¹ Слободан Јовановић, *Културни обрасци*, Београд: Стубови културе, 2009, 35.

² Овом питању посвећујем пажњу на другом месту, у оквиру етнопсихолошког истраживања под насловом „Дамјанићев синдром“. *Ирим. ауй.*

³ Говор одржан на Трибини Удружења књижевника Србије, Француска 7, марта 2015

припада им ма где живели. Нема никакве србијанске културе, сапете у границе Берлинског конгреса; нема никакве војвођанске културе, него напротив, од Новог Сада до Суботице, Вршца и Белог Манастира живи српска народна традиција у свом *најчистијем* виду (Црњански и др); нема културе Срба у Хрватској, Црној Гори, Босни и Херцеговини, Румунији, Мађарској, Албанији и Македонији, него је то јединствен отисак уписан у свест генерација; нема културе Срба у дијаспори него их на окупу држе начела *истовейна* са оним у матици. Можемо се угледати на моћније од нас: немачка и француска култура су *интегралне* и не признају ни један облик културног подвајања. Руси у Донбасу не познају ни једно једино украјинско обележје: са Русима у матици деле све што их чини народом. Мађар не познаје војвођанску варијанту мађарства. Код нас је исти случај. Нема *више* српских култура, постоји само *једна, интегрална*, што значи *целовитија* и *свеобухвајна*, окупљена око најмање четири темељна принципа, које сада желим да препоручим Вашој пажњи.

Први принцип је интеграл српског *језика* и *писма*. Ово је универзално начело и потиче још од Хердера и Хумболта, који сматрају да језик у највећој мери одређује национално биће. Прихваћени и систематизовани језички *код* предуслов је постојања и развоја сваког народа, па и српског, који је овај свој *код* затурио у врзином колу фантомских договора (од којих онај новосадски није био једини) да би данас доспео у стање, које истакнути

српски лингвист, професор Драгољуб Петровић, доводи у најужу везу са положајем целог српског народа: „У таквим условима српски језик може бити само колатерална штета и он не заслужује бољу судбину од оне која је одређена његовим носиоцима“. „Тако се народу најсигурније избијају упоришта да би се што лакше усмерио на беспуће“ вели даље професор Петровић. „Србија би морала бити обавезна да штити српски језик, али она то чини исто онако како штити (свој) народ и државни простор“⁶. А како га штити знамо. Српско народно и државно писмо, ћирилица, заштићено је, кобајаги, Уставом и на то ће се невољно али дословно позвати сваки евроунијат. Свесни смо исхода те заштите: ћирилица је у Србији осуђена на смрт. Не само што се латинизација Србије *сионитано* (sic!) спроводи по нашем небу, ваздуху и земљи, по нашим медијима и улицама, него је само то Министарство, које је обавезно да штити Устав и законе, донедавно објављивало своје службене огласе *латинициом*, у *ћириличној* „*Политици*“ и другде, као да *ћерају* *инај* важећем Уставу и законима. Што су ту праксу привремено напустили разлог је страх за фотеље и привилегије после колапса претходне номенклатуре *истиој* *режима*. Видећете, знам их добро: само чекају час кад ће наставити по старом. И овај весели Закон о култури, који никако не могу да скрпе, огледало је њихове ћуди и намера.

У пројекту Закона о култури (сада већ предлажу нови назив: *зашићена јавног инћерса* у *кулћури*) – нема ре-

⁶ Печат бр. 356, 56.

чи о зашѣишѣи језика и писма као основној јавној инѣереса у култури српског народа!! (Иако не волим реторичке стереотипе ставио сам овде два ускличника, све у нади да ће нас већ једном неко чути). Отуд у нашем предлогу⁷ измена овог Закона „обезбеђење услова за заштиту српског језика и ћириличног писма“ (члан 4. Нацрта или члан 6. Закона на снази), којим државу љодсећамо да су језик и писмо извор и исход њене кулѣуре! Али то није довољно. Језик и писмо морају бити више од тога. Морају постати и ѣреамбула и кључно љодлавље овог Закона и сваке државне стратегије у култури, са детаљно разрађеном санкѣијом заштите језика и писма на целој територији Србије, у свим областима друштвеног живота, па и у пословима трговине и снабдевања. (Декларација сваког производа на српском тржишту мора бити исписана српским језиком и писмом итд). Ништа од тога не помиње садашњи Нацрт.

Ова подсећања понајвише говоре о природи тог Нацрта. Састављан далеко од очију јавности, дело полуписмене правничке канцеларије ове државне установе и њених спољних сарадника из жутог сектора и страних агентура, тај Нацрт је школски пример збрке појмова и неутемељених одредби, које ће колико сутра одређивати целу државну политику у култури. Дигла се кука и мотика против закона из кога се избацују појмови *филм* и *балет*, а уведе појмови *цирк* и *улична уметност*, као и небулозни ау-

диовизуелни секѣор, у целини препи-сан из хрватског закона. После грдних писања и брисања више се и не зна шта овај злосрећни документ уопште садржи. Потура се прича да је он сад „послат у Брисел“, а ми страхујемо да ће то бити и једини његов аргумент, шта год да у њему пише. Најбоље би било да се овакав Нацрт у целини одбаци, како је и закључио наш Координациони одбор, те да се одмах приступи изради новог, при чему се могу призивати Брисел и Загреб у мери у којој им на души лежи српска култура или ако већ хоћете, *зашѣишѣа јавној инѣереса* у њој.

Други темељ српског културног обрасца је ѣрославље светосавског извора или као што вели Свети владика Николај „српског стила и искуства“⁸. *Светосавље* Српске православне цркве одређивало је правац и циљ хиљадугодишњем путу српског народа између Запада и Истока. Тај пут није прошлост, већ како каже ава Јустин, једна *нејрекидна садашњост* српског народа⁹. Српска православна црква је једина институција која је успела да десет векова чува и сачува континуитет српске државе, а то значи и нашег националног бића. У временима расапа, тај континуитет, видљив у невидљивом, састављо је удаљене нараштаје и довео нас, такве какви смо, до данашњег тренутка. Сада пред нама зјапи нова провалија. Пред свим судбинским претњама наши преци доживљавали су Светосавље као философију живота, утемељену на моралној

⁷ Предлог измена и допуна Закона о култури – друга верзија Нацрта – Координационог одбора уметничких усружења Србије, децембар 2014, стр. 2.

⁸ Ајуд Јустин Поповић: *Светосавље као философија животоа*, Ваљево: Манастир Ђелије, 1993, 8.

⁹ Јустин Поповић: *Зеница ѣрађизма*, Ниш: Просвета, 1998, 123.

вертикали, осовини *царстѿва земаљског* и царства *небеског*. „Циљ народа као целине исти је као и циљ појединца: оваплотити у себи еванђељску правду, љубав, светост; постати ’свети народ’ пропева ава Јустин. ’Божји народ’ који својом историјом објављује божанске вредности и врлине“¹⁰.

По добро увежбаном тоталитарном рецепту, са *небеском Србијом* Николаја Велимировића се не дискутује: она се одмах извргава подсмеху и руглу. Свако ко се обраћа православним изворима сместа се оглашава *клеронационалистѿом* (препотопска, коминтерновска, *удбашка фразејина*, која поново влада речником полузваничне „Политике“) или просто *фашистѿом*. Нема разлике између негдшњих активиста комунистичког фронта и данашњих мондијалиста. „Друга Србија“ је не-Србија. *Клеронационалистѿ* је за њих сваки православни Србин који мисли да овим животом не управља долар него морал, дакле етичка скала вредности опредељена између добра и зла, окренута Јустиновој *еванђеоској врлини*: савлађивању тог зла или греха, победи над смрћу и остварењу богочовечанског прогреса¹¹. Српска православна црква је, дакле, једино упориште свеколике наше традиције. Са својим оваплоћењем Богочовека као Свечовека, она данас припада Православној васељени, јединој реалној *алтернативни* царству Антихриста.

Трећи темељ наше националне парадигме је принцип *српске саборности*

ѿи, који би требало да прожима сав наш друштвени живот. Категорија *саборности* потиче из духовне суштине православља и пре свега је садржана у Божјим испостасима. У Срба, саборност је органско јединство Небеске и земаљске Србије, јединство српских предака и потомака у *непресѿаној садашњости* нашег постојања. Та категорија је целовита и свеобухватна и садржи се у описаној моралној вертикали, која почива из основним етичким оријентирима нашег народа и његове духовне тековине. „Питам вас: има ли народ – колективну савест, народну савест? А држава – има ли савест?“¹². Упркос тешким моралним оштећењима („Ко тражи морал у политици нека иде у цркву“), упркос кобној политичкој странпутици, која је последњих петнаест година протерала сваку етику из наших живота, уверен сам да српски народ није изгубио колективну савест, да она живи у дубинском врењу и дозивању националног циља и да је само питање часа када ће, масовно, опет избити на површину. Тај ће излив морати да има многе црте оне саборности, коју је српски народ испољио 27. марта 1941. и тада показао сав смисао речи највећег српског интелектуалца модерног доба: „Саборност је успостављање државног јединства... Држава је дужна поштовати морални закон у истој мери у којој и појединац“¹³. *Народно јединство* и *морал* нису заувек ишчезли из наше душе, како мисли и жели сваки српски

¹⁰ Поповић: *Светосавље...*, 88.

¹¹ *Исѿо...*, 52.

¹² Јустин Поповић, *нав. дело*, 88.

¹³ Слободан Јовановић, *нав. дело*, 58, 102.

непријатељ. Напротив, они су део наше *садашњосѣи*, и то оне *садашњосѣи* о којој је говорио ава Јустин.

Истражујући саборност и духовну обнову српског народа, неки аналитичари¹⁴ истичу и поновно утемељење установа наше националне науке и културе. Поред Матице српске и Српске академије наука, које су најстарије међу домаћим институцијама ове врсте, потребно је потврдити и поставити на нове основе српске установе културе, чији је поредак дужан да санкционише нови закон о култури и то у приоритетном поглављу. Уместо што их деградира и своди на чекање милостије у виду сорошевских *ѣендера* и *ѣројекатиа*, Закон мора дефинисати удео гарантованог, једногодишњег и темељно проверљивог буџета оваквих установа, као што је то у свакој „нормалној земљи“. Није само повећање укупног буџета за културу на 1,5 до 2% предуслов сваког „нормалног“ односа према културном наслеђу једног народа, него је у питању промена односа према темељима српских духовних тековина.

У овакве темеље спадају и две релативно нове институције од изузетног значаја. Прва је установа Националног признања за уметност и културу, са којом власт сада изводи недостојну лакрдију, уместо да овај танки, сасвим танки слој најистакнутијих наших стваралаца и културних посленика, познатих сваком нашем човеку и многим страним људима, са поносом ужива стечена права. Безусловно би га требало вратити у Закон и

спречити икакву могућност да се свака нова номенклатура њиме поиграва. Друга је Национални савет за културу, који је вољом истих тих маргинализован и деградиран на дебатни клуб, уместо *да врши оно* због чега га је Народна скупштина и основала. као скупштинско тело, које не саветује него контролише и усмерава Министарство, које треба да је *ређулајторно* а не *саветодавно* и да за свој рад одговара само народу, тј. његовој Скупштини.

Али, није *саборносѣи* Скупштина, поготову не онаква какву, нажалост, гледамо данас. Пре је *сујројносѣи* таквој скупштини, јер је извор „свих животворних стваралачких снага народне душе“, јер је *вишиа делатносѣи*, која садржи иманентни циљ, јер је енергија која сама себи одређује правац и израз: непрекидна радиноост српског духа. И јер је оличена у најбољем што је успело да преживи српски национални бродолом у XX и XXI веку, а то је преостала српска стваралачка интелигенција.

Искуство српског духовног стваралаштва у свим областима науке, филозофије, књижевности, уметности и културе је *чејврѣи*, никако и последњи чинилац онога што данас може постати главни покретач препорода. Притом не превиђам економски, социјални и нарочито одбрамбени аспект српске саборности. Потпуно изолована и отуђена од садашње власти, онемогућена и осуђена да животари у запећку, у потпуности замењена *сурођајом културне елије* коју су наметнуле стране агентуре, њима припада-

¹⁴ На пр. Петар Пијановић у *Српски културни крућ*, Београд: Институт за књижевност и уметност – Учитељски факултет, 2012, 147 *passim* и др.

јући медији и сама та власт, *српска стваралачка интелигенција нема избора осим да се окрене српским исшочницима*. Срећом, видимо да она то све више и чини. Понижена, отерана на маргину друштвеног живота, обесправљена и *убијана*, та српска стваралачка интелигенција неминовно ће израсти у одлучујући фактор друштвене промене. Знам да управо у свом очајном положају она може да пронађе неслућену снагу у борби за повратак српском националном становишту та-

мо где смо га оставили 1918. године. На културном обзорју Србије управо то постаје узданица преокрета, који се мора догодити или ће – зло бити.

Желим да на крају са Вама поделим драматичност овог тренутка.

Не саберемо ли се и не освестимо, *несћаћемо и као култура и као народ*.

У Београду,
На Срећење 2015.

<http://vukajlija.com>

parmak, 13.01.2013.

Ponekad jedna slika

govori više nego hiljadu riječi